

Nagykanizsa, 1896-1906

Nagykanizsa, 1906-1920

Nagykanizsa, 1920-1945

Czupi Gyula
EGY VÁROS ARCAI

Szombath Tibor képeskönyve

Vannak monumentális, környezetünkben kimagasló, így vonatkoztatási ponttá váló művek Nagykanizsa történetében és könyvkiadásában - ilyen a Barbarits szerkesztette Nagykanizsa 1939-ből, a Nagykanizsa városi monográfia I. kötete 1994-ből, a Kanizsai enciklopédia 1999-ből -, vannak fontos állomásnak minősülő írások, melyek egy-egy területet (vasút, múzeum, pénzintézetek, iskolák stb.) történetét foglalják össze, vannak ezek tárházai és vegyes műfajú kötetek, ezek Halis István krónika füzetei (Zalai Krónika 1-5 kötet, 1915-1917-ig), de ilyen a négy kötet Kanizsai almanach is. Van egy tüneményes sorozatunk is - a Nagykanizsai honismereti füzetek -, teli fontos helyismereti anyaggal, szerencsére folyton gyarapodik, gazdagodik több mint 20 esztendeje. Vannak címtáraink, forrás értékű ki kicsodáink is. És vannak még a sors ajándékának minősülő kiadványai a városnak, melyek felvidítanak, andalítanak, etetik látványra éhes szemünket. Ilyenek a Nagykanizsa képeskönyvek, egy szerényebb 1975-ből és egy művészi, reprezentatív 1992-ből, ilyen A helyi védelem alatt álló építészeti értékek c. munka 1996-ból, mely kis képeivel hatalmas mennyiségű anyagot hordoz. Ezek közé az ajándékok közé tartozik **Szombath Tibor Nagykanizsa 100 éve képeslapokon** c. kötete, mely a közelmúltban jelent meg.

A várost bemutató képes levelezőlapok gyűjtésével többen foglalkoznak. A kötetet kiadó Szombath Tibor lakásától alig 200 méterre, a közeli Csengery utcában éppen a megjelenéssel egyidőben láthattam egy impozáns magángyűjteményt. Annak a gyűjtőnek is a közzététel gondolata motoszkált a fejében. Ismert a Thúry György Múzeum saját gyűjteményéből kiadott két, szép képeslapként is feladható reprintkollekciója - a Nagykanizsa a századfordulón és a Nagykanizsa a századelőn - az 1990-es évekből. A város egyéb kiadványaiban is előszeretettel használnak képeslapmásolatokat.

Tudunk és tudtunk tehát erről a kincsről. Maguk a magángyűjtemények eredeti formájukban kiállítások keretében be is mutatkoztak már. Addig azonban mindenki gondolatban jutott el, hogy egy ilyen gyűjteményt könyv alakban is meg kellene jelentetni.

Ez a kötet tehát sokak ábrándját, tervét, mások vágyát megvalósítva tett elénk egy igen gazdag és szép képeslap-sorozatot.

A komoly tartalmakat, hatalmas szövegmennyiséget, adatmennyiséget hordozó, kitartó szellemi erőfeszítést kívánó munkák mindig egy szűkebb közönség olvasmányai. Ezek az „ajándékok” azonban - azon túl, hogy valóban jól ajándékozhatók -, igazi meglepetései a könyvkiadásnak, mert a szellemi élmény sajátos formái, és „tömegesen” élvezhetők. Engednek bennünket rácsodálkozni a sokszor látott, de valójában soha rendszeresen meg nem nézett környezetünkre. Látni segítenek. S ha ez az élvezet úgy adatik meg, hogy egy huzamosabb időszakot tekint át képekben, akkor igazi élményé válhat.

Egy ember élete különböző szakaszaiban készült képeinek egymásutánja nagyon érdekes látnivaló, különösen ha az arc változásait is szemmel követhetjük általa. Általános érvényűnek érzem ezt az élményt, magamban akkor tudatosult mindez először, amikor kedves költőm, Kormos István képeskönyvéről írhattam a Jelenkorban. Az arc ilyenfajta változásának követése egy város „arcán”, arculatán szinte elemi élmény.

Esetünkben erről van szó, A képeslapok a város egy szeletének, alapvetően a központi városmagnak az utóbbi száz esztendőben „elszenvedett” átalakulását mutatja be egyetlen kötetben. Ez a sorozat természetesen dokumentáló célzatú fotókkal bőven szaporítható lenne, fontos azonban, hogy nem szaporodott, ezzel ugyanis nem a regisztrálás műfaji egyneműsége valósult csupán meg, hanem azt is megtudhatjuk, hogy egyes korszakok mit tekintettek megmutatni valóknak a városból, mit gondoltak olyannak, melyen képét messzire is érdemes elküldeni, hiszen büszkék rá helyben is. És persze azt is gondolhatták, hogy azoknak a másoknak, a címzetteknek is érdekes lehet. (Néhány felvételt illetően nem egyértemű, hogy valóban képeslap-e, ez azonban a fentieket az igen kis szám miatt nem érinti.)

A kötet 1896-1906 közötti egyetlen évtizedet bemutató fejezete, az ötvenet is meghaladó képszámmal, a leggazdagabb szakasz.

Az ebben az időszakban 25 ezer körüli lélekszámmal bíró város fontos és reprezentatív, a gazdagságot is bizonyító épületei láthatók jobbára a gyakran színezett és a kezdetekkor német nyelvű feliratot is tartalmazó képeslapokon. Az utcák szélesnek, a terek méltóságot kölcsönözően nagynak hatnak a fotográfiákon. A fák hiányoznak vagy még kicsik. A Szentháromság emlék és a Török kút látható rajtuk köztéri alkotásként. Az évszázad során más helyre telepítették őket, ezt a képeslapokon is nyomon követhetjük.

Az 1906-1920-ig tartó másfél évtized már egy kataklizmát is magában foglal, de a több mint harminc kép még a békés és gazdag várost mutatja, kivételt a háború miatt épített Csengery utcai barakk-kórház látképe jelent.

Az 1920-1945-ig terjedő negyedszázad is gazdag képeslapokban. A feliratozás még mindig segít az eligazodásban. A képek fontos eleme lesz a korábbi időszakokban csak a Szentháromság emlék és a Török kút által képviselt köztéri alkotások sora, melyek mindegyike az elvesztett háborúhoz és az ország megcsonkítottságához kötődik. A 20. honvéd gyalogezred és a 48. gyalogezred emlékműve, az Országzászló emlékmű a turulmadárral, az ültetett virágból kirakott Nagymagyarország és Csonkamagyarország térkép, a Nagymagyarország emlékmű a képes levelezőlapok kompozíciójának fontos részei lesznek ebben a korszakban. Egyébként a képeken nem látszik a gazdasági visszaesés, sőt új színházépületről, postapalotáról, városi strandfürdőről „dicsekednek” a levelezőlapok.

Az újabb világégést követő húsz esztendő (1945-1965) jelenti a következő szakaszt. Ekkor már egyetlen képeslap sem jut átlagban egy-egy esztendőre.

Az elmúlt időszakokban a Fő útról nyíló utcákba jócskán betekinthtünk. Ekkor azonban a legszorosabban vett központi rész uralja a felvételeket, csupán egy saroknyira távolodunk el a Fő út Erzsébet tér csatlakozásától, amikor az Ady utca Zrínyi utca kereszteződéséig jutunk el két kép erejéig.

Egyetlen távolabbinak számító kirándulás található a képek között az Ady utcán a Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum (ma Cserháti Szakközépiskola) épületéig.

Az 1965-1995-ig tartó harminc esztendő mutatja a legszerényebb termést, 11 levelezőlapot láthatunk a korszakból.

A több kisebb képből összeálló lapok a ma is ismert épületeket mutatják, a színes felvételek még azt is felidéznek, hogyan festették ki őket. Ezek valódi színes felvételek. A korábbi időszakok színes képei fekete-fehér felvételek színezett változatai voltak. A felvételek egyik része az újonnan kialakuló lakótelep épületeit mutatja mint a fejlődő, gyarapodó város legfőbb szimbólumát, ma ezeket az épületeket jótékonyan fedi a fotókon még csak növendék platánok lombja. Vannak azonban e képek között olyanok is, melyek a megmentett építészeti értékek megőrkítésével büszkélkednek a város iránt érdeklődők előtt.

Az utolsó három lap már a borítón látható, közülük a legutolsó 1995-ben jelent meg a város első fellelt írásos említésének évfordulójára, Kanizsa 750 éves születésnapjára.

Stílszerű, informatív és néha kedvesen szubjektív a képalírások, magyarázatok szövege. Gyakran idézi a munka a klasszikussá vált városi munkákat, a korabeli Révai Lexikon Nagykanizsa szócikke szintén megjelenik a kötetben.

Térjünk vissza még egy gondolat erejéig az „arcvonásokhoz”! A sáros, majd téglával burkolt utakat felváltja a portalanított út, a légvetékek eltűnnek az utcákról, a fák lassan eltakarják az épületeket. A széles, csupasznak ható térségek járdákkal, műutakkal, fákkal népesülnek be és szűkösnek, zsúfoltabbnak tűnnek. Előttünk áll a mai város, korosan és megifjúhódottan, több elrontott részlettel, mégis szívünkhöz közel állóan.

A levelezőlap műfajának jövőbeli sorsa nem ismert előttem: Nagykanizsán - szép kötet bizonyítja - értékes múltat mondhat magáénak. Szombath Tibor gyűjtésének megjelentetésével nem csupán a képeslapokat, hanem a képeslapok által múltunk egy színes és gazdag szeletét tette számunkra könnyen hozzáférhetővé. Forrásközlés és egyben történelemnépszerűsítés ez a munka.

Kapni és adni is öröm. Abban bízom, hogy sokak nevében köszönöm Szombath Tibornak ezt a szép ajándékot és kívánom, hogy az ajándékozás minden örömét élvezhesse e könyv kapcsán.

(Szombath Tibor: Nagykanizsa 100 éve képeslapokon, Magánkiadás. Hely nélkül, 1999. 76. oldal)